

ZAGREPČANIN PAVAO NIKOLIN

STUDENT, PROFESOR I DJELATNIK PARIŠKOG SVEUČILIŠTA

FRANJO ŠANJEK
Katolički bogoslovni fakultet
Vlaška 38
HR 10000 Zagreb
franjo.sanjek@mail.inet.hr

UDK: 262.1 Paulus de Sclavonia
929 Paulus de Sclavonia
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper
Primljeno / Received: 2008-06-08

Pavao Zagrepčanin, u službenim spisima Paulus de Sclavonia, sin Nikole iz Zagreba, svećenik zagrebačke biskupije i siromašni student kolegija Sorbone, na fakultetu *artium* Pariškog sveučilišta prvi put se spominje 1415. da bi već tijekom 1418. susljedno postigao bakalaureat, licencijat i doktorat *ès-arts*. Anglonjemačka nacija, kojoj je kao student iz jugoistočne Europe pripadao, dodijelila mu je franak i četiri novčica pripomoći za namirenje uobičajenih pristojbi prilikom postizanja rečenih akademskih naslova.

Nakon uspješno završenog studija na Fakultetu *artium*, s uspjehom upisuje studij teologije postavši u rujnu 1421. *baccalaureus sententiarum*, a 4. kolovoza 1422. korporacija Pariškog sveučilišta upućuje molbu caru Sigismundu, ugarsko-hrvatskom kralju, da njezinu članu a svom podaniku Pavlu Nikolinom dodijeli nadarbinu u zemljama krune sv. Stjepana. Pavao ostaje u Parizu i 6. travnja 1424. anglonjemačkoj naciji jamči za Martina de Bereck, svećenika zagrebačke biskupije kao što je i sam, pripravnika za bakalaureat *ès-arts*. Nakon što je Martin 1. lipnja 1424. izabran prokuratorom anglonjemačke nacije, ova je 16. prosinca iste godine Pavla kandidirala za rektora Pariškog sveučilišta. Kandidaturi se suprotstavlja Martin de Bereck, optužujući hrvatskog sveučilištarca za nelojalnost prema sveučilišnoj korporaciji. Tom prilikom Martin de Bereck izjavljuje da se Pavao u zapisnicima lažno potpisuje kao Paulus de Hungaria, a on je zapravo *de Sclavonia*, jer je kao Zagrepčanin građanin/podanik slavonskog dijela Trojednice.

S promjenljivom srećom i obratima spor hrvatskog sveučilištarca s anglonjemačkom nacijom na Pariškom sveučilištu potrajat će punih jedanaest godina. Do izmirenja dolazi 1437. kada uporni Zagrepčanin javno odustaje od sudskog traženja zadovoljštine. U međuvremenu su Englezi napustili Pariz, koji je bio pod njihovom upravom od 1420. do 1437., što je dovelo do konačnog sređivanja odnosa unutar Pariškog sveučilišta. 29. svibnja 1439. pod svodovima velebne pariške katedrale Pavlu je uručena diploma i naslov licencijanta iz teoloških znanosti.

KLJUČNE RIJEČI: *Pavao Zagrepčanin, Pariško sveučilište, Sorbona, Anglonjemačka nacija Pariškog sveučilišta, Slavonija, Hrvatska*

Pavao Zagrepčanin (14./15. st.), u službenim spisima Paulus de Slavonia odnosno Paulus de Hungaria, sin Nikole, siromašni student kolegija Sorbone, djelatnik i profesor Pariškog sveučilišta u razdoblju od 1415. do 1439. godine.

Na Fakultetu "slobodnih umijeća" (*artium*) Pariškoga sveučilišta Pavao Nikolin, vidjeli smo, prvi put se spominje 1415. da bi već tijekom 1418. godine redom postigao bakalaureat (*determinatio*), licencijat i magisterij odnosno doktorat *es-arts*.¹

¹ Usp. ACUP, II, 241-243; A. TUILIER, 1986, 43; A. TUILIER, 1995, 39; F. ŠANJEK, 1998, 138-144.

Zajednica anglo-njemačke nacije na Pariškom sveučilištu, čijem je članstvu Pavao kao student iz jugoistočne Europe pripadao, dodijelila mu je jedan franak i četiri novčića pripomoći kojima je hrvatski student trebao pridodati još šesnaest novčića za namirenje uobičajenih pristojbi prilikom postizanja navedenih akademskih naslova.² Pavao je tako dobiveni novac trebao povratiti svojoj sveučilišnoj naciji u slučaju da bi se s vremenom njegovo materijalno stanje vidnije poboljšalo.³

PARIŠKO SVEUČILIŠTE I HRVATI

Zajedništvo profesora i studenata u Parizu organizirano je korporativno i prema zavičajnom afinitetu, a u duhu statuta koji je 14. kolovoza 1215. svečano obznanio Robert de Courçon, izaslanik pape Inocenta III.⁴

Studentski život odvijao se unutar četiri statutarne uređene sveučilišne grupe prozване *nacijama*. U *normansku* su se naciju upisivali studenti iz Normandije, tj. školarci koji su potjecali iz crkvene pokrajine sa sjedištem u Rouenu, dok su *pikardsku* naciju sačinjavali studenti iz dijeceza sjeverne Francuske i studenti iz valonskog dijela današnje Belgije. Pod imenom *francuske ili latinske nacije* okupljali su se školarci iz šire Francuske te studenti iz latinskih zemalja s Pirinejskog i Apeninskog poluotoka kao i Hrvati iz primorskih područja pod mletačkom vlašću. *Engleska*, kasnije prozvana *anglonjemačkom* nacijom povezivala je školarce i profesore s Britanskim otoka, Irske, Skandinavije, Njemačke, srednje i istočne Europe s kontinentalnim hrvatskim prostorom i građanima Dubrovačke Republike.⁵

Najslavniji pariški kolegij, podignut 1257. godine, nosi ime svog utemeljitelja Roberta Sorbona.⁶ Spomenuti je kolegij u prvome redu bio namijenjen siromašnim svjetovnim studentima. Za razliku od sličnih zavoda, *Sorbona* je bila prava kuća studija, opskrbljena bogatom knjižnicom, oko koje će se kasnije izgraditi veliko i u cijelom svijetu poznato Pariško sveučilište.⁷

Sorboni slične zavode imali su od ranije samo dominikanci (*Collège des Jacobins*)⁸ i franjevci (*Collège des Cordeliers*), otvorene hrvatskim studentima pripadnicima dominikanskog i minoritskog reda.

² ACUP, II, 243. O stipendiranju naših studenata na Pariškom sveučilištu v. E. MORNET, 1978, 73.

³ Trogiranin Mihovil Jurjev (Michael Georgii de Tragurio), koji je 1415. pod vodstvom Nizozemca Johanna iz Leidena postao doktor *ès-arts* na Pariškom sveučilištu, kao siromašan student bio je oslobođen plaćanja ispitnih pristojbi. Nastavio je i s uspjehom završio studij medicine u Montpellieru i postao osobni liječnik nadbiskupa iz Bordeauxa. Po svom sinu Petru, koji 1452. nastavlja studij na Pariškom sveučilištu, Mihovil šalje šest škuda za svoju školarinu i ispitne pristojbe kojih je 1415. kao siromašni student bio oslobođen. Naime, siromašni su se studenti zakletvom obvezivali da će svoj dug prema sveučilištu namiriti ako im se jednog dana materijalno stanje bitno poboljša. Usp. ACUP, II, 190-196, 892; VI, 223; M. DEANOVIĆ, 1945, 91-92; F. ŠANJEK, 1998, 127-128.

⁴ CUP, I, dok. 20, 66 i 79.

⁵ M. TANAKA, 1985, 36-42; M. TANAKA, 1990.

⁶ Robert de Sorbon (1201.-1274.), kapelan francuskog kralja Ljudevita IX. Svetog, profesor Pariškog sveučilišta i teološki pisac, 1257. utemeljio kolegij za siromašne studente, koji po njemu nosi ime Sorbona. U srednjem vijeku Sorbona je sinonim teološkog fakulteta, a danas cijelog Pariškog sveučilišta. Usp. P. GLORIEUX, 1965; A. TUILIER, 1994; F. ŠANJEK, 1998, 110.

⁷ R. PERNOUD, 1974, 90.

⁸ Pariško udruženje profesora i studenata, koje se u prvim dokumentima naziva *consortium* odnosno *communitas*, od 1221. se pojavljuje kao "*universitas* magistrorum et scholarium Parisiis commorantium". Izraz "*universitas*" iz potpisa darovnice kojom je zajednica profesora i studenata novopridošlim dominikancima poklonila jednu livadu u ulici sv. Jakova postat će sinonim za najviše školske ustanove na kršćanskom Zapadu i u svijetu. Po spomenutoj ulici pariške se bijele fratre naziva *jakobincima* (les Jacobins), pojam koji preuzimaju radikalni revolucionari po istjerivanju dominikanaca 1790. Usp. CUP, I, 78-80; R. PERNOUD, 1974, 98; F. ŠANJEK, 1975, 7.

Knjige prokuratora i Blagajnički dnevnik četiriju nacija Pariškog sveučilišta sadrže obilje podataka o hrvatskim studentima, koji su u potrazi za znanjem došli u grad na obalama Seine, iako su imali širom otvorena vrata Hrvatskoj bližih sveučilišta u Bologni, Padovi, Beču i drugdje. Ugled Pariškog sveučilišta privlačio je hrvatske mahom siromašne studente koji su, kako se može razabrati iz suhoparnih administrativnih zabilješki, hrabro prihvatili izazov i redovito u propisanom roku završavali svoje studije sa stupnjem samostalnih predavača (*determinatio*) ili akademskim titulama licencijata, magistra ili doktora "slobodnih uvijeća" (*artium liberalium*), medicine, prava i teologije. Neki će prodići svoje i narodno ime kao ugledni znanstvenici, pisci, crkveni prelati, diplomati i javni djelatnici. Od osnutka Pariškog sveučilišta do sredine 15. stoljeća u *gradu svjetlosti* studirali su zagrebački biskupi Stjepan II. Babonić (1225. - 1247.) i Augustin Kažotić (1303. - 1322.), Juraj Slovinač (oko 1355/60. - 6. V. 1416.) i njegov nećak Ulrik Pariški, Pavao iz Krbave, Benedikt i Marko iz Srijema, Dubrovčani Ivan Stojković i Petar Gučetić, Trogiranin Mihovil Jurjev i njegov sin Petar, Zagrepčani i Kuzma Šimunov i Pavao Nikolin.⁹

STUDENTSKA I PROFESORSKA KARIJERA ZAGREPČANINA PAVLA NIKOLINOG

Nakon uspješno završenog studija *slobodnih umijeća* 1418. godine i postignutih akademskih naslova baccalaureusa, licencijata i doktora *ès-arts*, mladi Zagrepčanin uz nastavničku djelatnost na Fakultetu "artium" s uspjehom upisuje teološki studij na Pariškom sveučilištu te u rujnu 1421. postiže naslov baccalaureusa sentencija (*baccalaureus sententiarum*).

Kad je početkom ljeta 1422. Pavao Nikolin postigao naslov baccalaureusa teologije (*baccalaureus formatus*) 4. kolovoza, vrlo zadovoljna uspjehom mladog Hrvata, korporacija Pariškog sveučilišta upućuje molbu caru Sigismundu, hrvatsko-ugarskom kralju, da njezinu članu a svom podaniku Pavlu iz slavonskog dijela Hrvatskoga Kraljevstva dodijeli jednu nadarbinu u zemljama krune sv. Stjepana. Podsjećajući na Pavlovu želju za povratkom u domovinu, sveučilišna korporacija hvali njegove intelektualne i moralne kvalitete najtoplije ga preporučujući carskoj darežljivosti.¹⁰

KANDIDAT ZA REKTORA PARIŠKOG SVEUČILIŠTA

Krajem ljeta 1422. dolazi do nesporazuma između Pavla Nikolinog i sveučilišne korporacije te je 23. rujna iste godine hrvatski student prisiljen ispričati se kolegama iz anglo-njemačke zajednice. Naime, 5. lipnja 1423. Pavao Nikolin svojoj nacionalnoj skupini podastire kandidaturu za rektora Pariškog sveučilišta, ali se ista odlučuje za člana normanske nacije Jeana Le Moutardiera.¹¹

⁹ Za sveučilišne matrikule i druge podatke o hrvatskim studentima uključenim u život anglo-njemačke nacije na Pariškom sveučilištu v. H. DENIFLE – Ae. CHATELAIN, *ACUP*, v. *Liber procuratorum nationis Anglicanae / Alemanniae in Universitate Parisiensi*, vol. I. Ab anno 1333 usque ad annum 1406, Paris, 1894; vol. II. Ab anno 1406 usque ad annum 1466, Paris, 1897; vol. III. Ab anno 1466 usque ad annum 1492 (ed. C. SAMARAN), Paris, 1935; vol. VI. *Liber receptorum nationis Anglicanae / Alemanniae in Universitate Parisiensi*. Ab anno 1445 usque ad annum 1495 (ed. A. L. GABRIEL – G. C. BOYCE), Paris, 1964.

¹⁰ *CUP*, IV, 417; A. TUILIER, 1995, 39-40. Dokument je inače datiran bez naznake godine, pa nije jasno radi li se o 1422. ili 1423. godini. Usp. A. TUILIER, 1986, 91.

¹¹ *ACUP*, II, 301: "In vigilia beati Johannis Baptiste congregata fuit Facultas artium in Sancto Juliano ad eligendum novum rectorem, pro nacione Anglicana magister Paulus de Slavonia, et electus fuit in rectorem Universitatis, via Spiritus Sancti, magister Johannes Mutarde, nationis Normanniae". Usp. F. ŠANJEK, 1998, 139, bilj. 115.

Hrvatski sveučilištarac 6. travnja 1424. jamči anglo-njemačkoj naciji za Martina de Bereck, svećenika zagrebačke biskupije kao što je i sam, tada pripravnika za stupanj *baccalaureus* *ès-arts*, ali već četiri dana kasnije, 10. travnja, Martin de Bereck se predstavlja kao protukandidat Pavlu Nikolinom za službu prokuratora anglo-njemačke nacije. Da ne bi došlo do sukoba unutar spomenute sveučilišne zajednice, na tu je dužnost izabran Škot Roger iz Edinburgha.¹²

NESPORAZUMI S ANGLO-NJEMAČKOM NACIJOM

Dva danska studenta, miljenici štitonoše vojvode od Bedforda, predstavnika engleske vlasti u okupiranom Parizu, potuzili su se 4. svibnja 1424. protiv Pavla Nikolinog da im nije dopustio pristup u danski kolegij, rezidenciju studenata Danskog Kraljevstva u glavnom gradu Francuske. Naime, iz sačuvanih sveučilišnih zapisa proizlazi da je Pavao Nikolin, koji je kao profesor fakulteta "artium" svoja predavanja održavao u prostorijama istog kolegija, rečenim studentima osporavao dansku nacionalnost, jer je očito da su bili engleske narodnosti.¹³

Nakon što je 1. lipnja 1424. Martin de Bereck izabran prokuratorom anglo-njemačke nacije, ista sveučilišna zajednica 16. prosinca 1424. Pavla Nikolinog ponovno kandidira za rektora Pariškog sveučilišta.¹⁴ Ovoj se kandidaturi odlučno suprotstavlja Martin de Bereck, optužujući hrvatskog sveučilištarca za nelojalnost prema sveučilišnoj korporaciji. Da spriječi Martinovu protukandidaturu, ratoborni Zagrepečanin predlaže izbor Petra iz Creila, člana francuske nacije, koji je jednoglasno prihvaćen, tražeći istovremeno da se Martin de Bereck javno ispriča i dade zadovoljštinu za nanijete mu klevete i uvrede, što je ovaj učinio 13. siječnja 1425. Isprika je dokaz ugleda koji je hrvatski sveučilištarac imao na Pariškom sveučilištu.¹⁵

Anglo-njemačka nacija zbog poljuljanog ugleda traži zadovoljštinu i od temperamentnog Zagrepečanina koji, ne smatrajući se krivim ne priznaje krivnju, dolazi u sukob sa svojom sveučilišnom udrugom. Njemu su se unutar anglo-njemačke nacije najodlučnije suprotstavili Martin de Bereck i Finac Hans von Flicke,¹⁶ koje je hrvatski sveučilištarac optužio za krivotvorenje skupštinskog zapisnika. Zauzvrat, protivnici su mu predbacivali prekršaj odredaba Statuta, jer da je ovaj javnosti razotkrivao sadržaj sjedničkih zapisnika. Rješenje spora povjereno je trojici magistara anglo-njemačke nacionalne zajednice: nizozemskom teologu Johannu iz Arnhema, Francuzu Jeanjeanu s medicinskog fakulteta i nizozemskom pravniku Jacobu iz Goude. Budući da hrvatski sveučilištarac nije prihvatio posredovanje trojice kolega, zatražena je arbitraža

¹² ACUP, II, 310: "Quod VIa die Aprilis, qua debebat fieri electio procuratoris (nationis Anglicanae), quia una pars elegerat magistrum Paulum (de Slavonia), et alia pars magistrum Martinum (de Bereck). Sed ih hac decima die propter concordiam nationis omnes concorditer elegerunt dictum Rogerum de Edynburgh in procuratorem". Usp. F. ŠANJEK, 1998, 139, bilj. 116.

¹³ ACUP, II, 311-312; A. TUILIER, 1986, 46; F. ŠANJEK, 1998, 139.

¹⁴ ACUP, II, 314; A. TUILIER, 1986, 48; F. ŠANJEK, 1998, 139.

¹⁵ ACUP, II, 314-316: "Facta congregatione nationis predictae apud Sanctum Julianum, XVIa Decembris, anno quo supra (1424) ... Eodem die facta congregatio facultatis in eodem loco super electione novi rectoris, et datus fuit

intrans per nacionem a majori parte scilicet magister Paulus de Slavonia, uno tamen reclamante, scilicet magistro Martino Berech, qui se opposuit, et allegavit causam sue oppositionis, tum primo quia privatus est honore nationis, tum secundo propter scandala que fecerat nationi. Et ex hiis mota est discordia inter ipsos duos. Istis tamen non obstantibus intravit magister Paulus, et elegit in rectorem magistrum Petrum de Credulio (Creil), et avoatus exstitit magister Paulus, et requisivit dominum procuratorem per juramentum suum, ut convocaret nacionem super illis injuriis sibi illatis per magistrum Martinum Berech. Et ilia concessit sibi procurator ut fieret".

¹⁶ ACUP, II, 324; A. TUILIER, 1986, 49; F. ŠANJEK, 1998, 140.

fakulteta *artium*.¹⁷ Sukob se rasplamsao kad je noću od 4. na 5. lipnja 1425. Pavao Nikolin s dvojicom nepoznatih svjetovnjaka zaustavio Rogera iz Edinburga, tadašnjeg prokuratora anglo-njemačke nacije, obraćajući mu se na francuskom. Ovaj će na sjednici nacionalne zajednice održanoj 5. lipnja iste godine ispričati doživljaj, izjavivši da nije razumio što mu je hrvatski sveučilištarac htio reći, jer se izražavao barbarskim, njemu nerazumljivim jezikom.¹⁸ Prokurator i većina članova anglo-njemačke nacije ovaj su događaj okvalificirali otkrivanjem tajni, odlučivši hrvatskog sveučilištarca isključiti iz sveučilišne zajednice. O svojoj su odluci odmah obavijestili opću skupštinu Pariškog sveučilišta, zakazanu za isto poslijepodne, da ih Pavao Nikolin ne pretekne svojim prizivom na istu. Martin de Bereck inzistira, između ostaloga, da se Zagrepčanin Pavao Nikolin u zapisnicima anglo-njemačke nacije ne bi smio služiti imenom Paulus *de Hungaria* nego kao nadimkom Paulus *de Slavonia*, tj. Pavao iz Slavonije, što je i prihvaćeno budući da odgovara povijesnoj istini, jer je Pavao Nikolin, podrijetlom iz područja zagrebačke biskupije, građanin/podanik slavonskog dijela Kraljevstva Hrvatske, Dalmacije i Slavonije (*Regnum Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*). Inzistiranje Martina de Bereck na nacionalnim razlikama između Mađara i Hrvata prvo je nama povijesno svjedočanstvo o nacionalnom rivalstvu pripadnika dvaju spomenutih naroda u srednjem vijeku.¹⁹

Anglo-njemačka nacija i teološki fakultet Pariškog sveučilišta prigovaraju, naime, Pavlu Nikolinom da iznosi u javnost tajne sveučilišnih sjednica, da je buntovnog duha te ne poštuje zakletvu o plaćanju školarine i ispitnih pristojbi od kojih je nekoć kao siromašni student fakulteta *artium* bio oslobođen. Sveučilišna je korporacija u međuvremenu saznala da je papa Martin V. hrvatskom sveučilištarcu i svećeniku zagrebačke biskupije 24. ožujka 1424. dodijelio dvije crkvene nadarbine u Njemačkoj, naime, kanonikat kolegijalne crkve sv. Andrije u Kölnu i prebendu crkve sv. Pavla u Münsteru, što je temperamentnog Hrvata obvezivalo da u snazi rečene zakletve namiri dug prema svojoj, tj. anglo-njemačkoj naciji koja ga je kao studenta stipendirala. Neispunjenje obveze izjednačavalo se u to vrijeme s krivokletstvom, što bi bio osobito težak prekršaj u vremenu kad se zakletvi pripisivala sakramentalna vrijednost.²⁰

Nakon ljetnog zatišja, 24. rujna i 27. listopada 1425. godine anglo-njemačka nacija potražuje ispunjenje obveze, inzistirajući da se Pavlu *de Slavonia* uskrati naslov *licencijata* iz teologije dok ne podmiri svoj dug. Pravnik Jeanjean, prokurator anglo-njemačke nacije i tadašnji rektor Pariškog sveučilišta, izravno apelira na teološki fakultet da se spriječi napredovanje

¹⁷ ACUP, II, 325-326; A. TUILIER, 1986, 50; F. ŠANJEK, 1998, 140.

¹⁸ ACUP, II, 326-327: "Quoad primam partem primi, procurator (Rogerus de Edynburgh) retulit aliqua facta et gesta per magistrum Paulum contra statuta et honorem nacionis, videlicet qualiter idem Paulus die prescripte congregationis de nocte post solis occasum comitatus duobus viris laicis accessit ad ipsum procuratorem stantem in vico coram domo sua, dicens quod habebat aliqua dicere sibi procuratori, que volebat profere in presencia illorum laicorum. Et exinde incepit lingua gallicana aliqua dicere, que idem procurator non clare intellexit propter ineptum et barbaricum modum suum loquendi; tamen procurator percepit effectum sue mentis per tonum verborum, et quod nitebatur verbis suis aperire et ostendere coram illis laicis secreta nacionis acta in congregatione nacionis celebrata de mane precedente. Quibus perceptis recessit incontinenter

idem procurator dicens illis laicis quod non bene intellexit, quid ille Paulus dicere volebat. Et hec fecit ne haberet argumenta cum illis laicis super secretis nacionis".

¹⁹ ACUP, II, 328: "Quantum ad articulum supplicacionum magister Martinus supplicavit quod in libro nacionis, ubi amplius scriberetur nomen magistri Pauli, *non nominetur de Hungaria*, quia ipse natus est *de Slavonia*; et ejus supplicacio fuit concessa". H. Denifle (CUP, IV, str. 466) primjećuje: "Hoc documentum unum ex antiquissimis est quo nationum Hungaricae et Croaticae rivalitas manifestetur". Usp. A. TUILIER, 1986, 53; F. ŠANJEK, 1998, 140.

²⁰ ACUP, II, 333: "Magister Paulus de Slavonia constringeretur ad solvendum nacioni bursas et reliqua que debet nacioni racione sui gradus in artibus per juramentum paupertatis, attento quod jam est dives et bene beneficiatus". Usp. F. ŠANJEK, 1998, 141.

hrvatskog sveučilištarca.²¹ Anglo-njemačka nacija još jednom moli magistra teologije Johanna iz Arnhema da osobno posreduje kako bi Pavao Nikolin do blagdana Svih svetih odnosno do 1. studenoga 1425. platio traženu svotu.²² Slučaj hrvatskog svećenika, koji izvan sveučilišnih prostora javno iznosi po njega nepovoljan sadržaj zapisnika sjednica, uoči božićnih praznika 19. prosinca 1425. još jednom dolazi pred skupštinu anglo-njemačke nacije.²³

Nakon božićnih i novogodišnjih ferija, 14. siječnja 1426. fakultet *artium* inzistira na pomirenju, tražeći da hrvatski sveučilištarac prizna krivnju, što ovaj ne samo da nije prihvatio nego je u veljači iste godine objavio pamflet koji je anglo-njemačka nacija smatrala uvredljivim i klevetničkim. Nakon ovoga se i teološki fakultet okreće protiv Pavla Nikolinog, suspendirajući njegovo daljnje napredovanje.²⁴

Hrvatski sveučilištarac ne popušta. U pismu upućenom kolegama iz anglo-njemačke nacije daje naslutiti da je spreman prihvatiti pomirenje, izjavljujući istovremeno svoju nedužnost i inzistirajući da se iz zapisnika izbriše ono što bi moglo nauditi njegovoj časti i poštenju, tražeći osim toga da ga njegova nacionalna zajednica preporuči teološkom fakultetu. Spis hrvatskog sveučilištarca pročitao je 11. ožujka 1426. na općoj skupštini anglo-njemačke nacije, koja je odbila udovoljiti njegovim zahtjevima, na što hrvatski sveučilištarac traži najprije pravnu zaštitu od kraljevskog suda u Parizu da bi zatim uputio priziv na papu.²⁵

PRED PARIŠKIM PARLAMENTOM

Saznavši da se hrvatski sveučilištarac prizvao na papu, vodstvo anglo-njemačke nacije 3. lipnja 1426. šalje u Rim predstavku u kojoj obrazlaže svoj stav u sporu s neposlušnim članom. Sličnu predstavku upućuje 27. lipnja iste godine i kraljevskom sudu u Parizu. U predavci se ističe da je Apostolska Stolica statutarano priznala nacionalne sveučilišne zajednice te da ove nisu podložne nadležnosti svjetovnih sudova.²⁶

Na traženje anglo-njemačke nacije sukob dolazi i pred Kraljevsko vijeće, koje 17. rujna 1426. odbacuje molbu hrvatskog sveučilištarca da mu se omogući polaganje *licencijata* iz teologije. Dva dana kasnije, 19. kolovoza 1426. godine, vojvoda od Bedforda, kancelar engleskog kralja Henrika VI., prima u posjet danskog ambasadora koji ga izvješćuje o razmiricama danskih studenata s Pavlom iz Slavonije, koji je u danskom kolegiju održavao svoja predavanja. Iz ambasadorove izjave razvidno je da je sukob hrvatskog sveučilištarca s danskim studentima bio poznat i danskim suverenima, kralju Eriku VII. i kraljici Filipini, koji su se pokazali spremnima u rečenom sukobu podržati prava anglo-njemačke nacije.²⁷ Slučaj je 9. siječnja 1427. došao pred pariški Parlament.

²¹ ACUP, II, 334. Sjednica je održana u kapeli kolegija Sorbone, pa se izvršni poznavatelj povijesti Pariškog sveučilišta André Tuilier pita nije li se i na taj način htjelo dodatno impresionirati hrvatskog sveučilištarca (A. TUILIER, 1986, 334).

²² ACUP, II, 334-335. Usp. A. TUILIER, 1986, 57; F. ŠANJEK, 1998, 141.

²³ ACUP, II, 336. Usp. F. ŠANJEK, 1998, 141.

²⁴ ACUP, II, 337-340. Usp. F. ŠANJEK, 1998, 141.

²⁵ ACUP, II, 341-342: "Domine procurator ceterique domini et magistri mei reverendi, vos dicitis et vobis videtur, quod ego offendi nacionem Alemanie meam matrem". Zanimljiva je primjedba prof. André Tuiliera (A. TUILIER, 1986, 95,

bilj. 103) da Pavao Nikolin u svom nastupu ne koristi uobičajeni izraz "Anglicana natio" nego "natio Alemanie".

²⁶ ACUP, II, 348-349; F. ŠANJEK, 1998, 142.

²⁷ ACUP, II, 351-352: "Facta congregacio nacionis XIXa die mensis Augusti (1426) super duobus articulis. Primus super aliquibus litteris conficiendis de domo Dachie regi Dachie (...) Secundus articulus est super supplicationibus et injuriis. Quantum ad primum articulum venit unus notabilis homo de curia regine Dachie ad dominum regentem Franchie, qui iturus erat in brevi versus Dachiam, et offerebat se nacioni promptum et paratum portare litteras regi Dachie et aliis dominis quibus nacio vellet mittere, et eciam volebat portare responsum de illis litteris". Usp. A. TUILIER, 1986, 67.

Pariško sveučilište 3. veljače 1427. izriče presudu hrvatskom sveučilištarcu obvezujući ga da vrati stipendiju, koju je kao student fakulteta *artium* primio od anglo-njemačke nacije, i da plati pozamašnu svotu u ime najamnine za korištenje prostorija spomenute nacionalne zajednice u "gradu svjetlosti".²⁸ Naime, u srednjem vijeku, prostorije u kojima su profesori primali studente i održavali seminare bile su vlasništvo sveučilišnih nacionalnih zajednica koje su ih uz godišnju naplatu iznajmljivali profesorima. Iako Pavao Nikolin u navedeno vrijeme slijedi predavanja na teološkom fakultetu, on je istovremeno predavao i na fakultetu *artium*. A jer je bio u sukobu s vlastitom sveučilišnom zajednicom, ova mu je uskratila korištenje svojih prostorija. Štoviše, 10. ožujka 1427. anglo-njemačka nacija još jednom inzistira da hrvatski sveučilištarac namiri dug, a već 7. travnja iste godine izvješćuje Opću skupštinu Sveučilišta o tijeku spora pred pariškim Parlamentom i odluci o isključenju buntovnog Hrvata iz korporacije pariških profesora i studenata i napuštanju danskog kolegija u kojem je Pavao Nikolin dotad održavao svoja predavanja.²⁹

Odlučnost sveučilišnih vlasti, čini se, nije odveć uzбудila hrvatskog sveučilištarca, svjesnog svojih prava, pa su predstavnici Sveučilišta zatražili od gradskih vlasti da njihova dužnika privede sudu. Sudski je oružnik 14. lipnja 1427. uhitio Pavla Nikolinog na trgu Maubert u današnjoj pariškoj Latinskoj četvrti i, ne saslušavši razloge optuženoga, priveo ga je u sudski zatvor.³⁰ Pavao Nikolin se pozvao na pariški Parlament optužujući okružnog upravitelja, Sveučilište i anglo-njemačku naciju i, da opravda svoj postupak protiv sveučilišne korporacije, od Rima je zatražio da bude izuzet iz crkvenog nadležstva pariškog biskupa. Pavlov je postupak urodio plodom jer je odlukom Parlamenta već 4. kolovoza iste godine pušten na slobodu, što je predstavnike anglo-njemačke nacije uvjerilo u beskorisnost skupog sporenja s hrvatskim sveučilištarcem.³¹

Usprkos neuspjehu pred pariškim Parlamentom, vodstvo anglo-njemačke nacije 4. svibnja 1428. godine nastoji pokrenuti postupak s mrtve točke. Magister Johann iz ArnHEMA, njihov predstavnik u Rimu, vraća se u Pariz praznih ruku. Nakon povoljnog pravorijeka pariškog Parlamenta, Pavao Nikolin postaje sve sigurniji u konačnu pobjedu. Saznavši da je buntovni Hrvat polučio uspjeh u Rimu, vodstvo anglo-njemačke nacije 27. siječnja iste godine ponovno ga uključuje u svoje članstvo s pravom na akademski stupanj *licencijata* iz teologije.³²

²⁸ Rektorska odluka pročitana je 25. veljače 1427. pred skupštinom Anglo-njemačke nacije (ACUP, II, 356-357; A. TUILIER, 1986, 97, bilj. 130).

²⁹ ACUP, II, 363.

³⁰ Zapisnik pariškog Parlamenta od 14. siječnja 1427. pohranjen u *Archives nationales de Paris*, X, 4795, fol. 24 glasi: "En la cause d'entre maistre Paoul Nicolas, bachelier en theologie appellant d'une part, et l'Université de Paris, les procureur et maistres de la nation d'Alemaigne ou d'Angleterre, maistres Pierre Maugier, Guillaume Euvrie, Jehane Potage et Thomas de Courcelles, intimez d'autre part. Les procureur (et maistres) de la nation d'Angleterre dient que ceste cause ne touche point l'Université ne les autres, et que en l'Université y a iiii nations, France, Picardie, Normendie et Angleterre, et n'y a point de nation d'Alemaigne, et jure chascun d'obeir au procureur de sa nation, et pour desobeissance on peut priver aucun de sa nation. Et est vray pieça maistre Paoul, qui vint par deça,

fu de courtoisie receu en la nation d'Angleterre et fist le procureur acoustumé, combien que on ne sache dont il est. Il dit qu'il est de Hongrie, mais on dit qu'il est de Slavonnie où il y a gens et diverses sectes. Dient oultre que l'an CCCCXXXIII maistre Paoul vint en l'assemblée et volt debatre en l'Université l'auctorité et la deliberacion de ladite nation d'Angleterre et dire qu'il n'y avoit que un petit nombre de gens et qu'il n'avoient opinion ne devoient avoir audience comme les autres nations. Et combien qu'il eust grandement failly son serment, on le volt bien recevoir à mercy". Izdavači drugog sveska *Liber procuratorum* (ACUP, II, 396) u bilj. 6 sažimlju rezultat cijelog postupka.

³¹ Uhićenje Pavla Nikolinog i njegovo sprovođenje u zatvor stajat će anglo-njemačku naciju šest novčica. Usp. CUP, IV, 465-466; A. L. GAGRIEL – C. BOYCE, 1964, col. 18; F. ŠANJEK, 1998, 142-144.

³² ACUP, II, 396; A. TUILIER, 1986, 71-72.

PAVLOV PRIZIV NA PAPU

Postupak još nije završen. Udovoljavajući 18. veljače 1429. Pavlovoj molbi, papa Martin V. izuzima hrvatskog svećenika ispod jurisdikcije mjesnog (tj. pariškog) biskupa i sve do završetka sudskog postupka stavlja ga u nadležnost i pod zaštitu Apostolske Stolicе.³³

U nastojanju da nadoknadi izgubljeni novac, anglo-njemačka se nacija 2. lipnja 1429. ponovno obraća pariškom Parlamentu, ali i ovoga puta bez uspjeha. U međuvremenu su se, naime, političke prilike u Parizu iz temelja promijenile. Nakon oslobađanja Orléansa od engleske okupacije, francuske se trupe, predvođene Ivanom Arškom, približuju se Parizu, pa se tadašnji prokurator anglo-njemačke nacije Ruthger Bloot požurio napustiti francuski glavni grad, a njegovo mjesto zauzeo je Flamanac Jean iz Tongresa.³⁴ U maratonskom se procesu pojavljuje novi tužitelj, teološki fakultet Pariškog sveučilišta, koji u svom sporu s temperamentnim Hrvatом traži financijsku pripomoć anglo-njemačke nacije, ali ne nailazi na razumijevanje jer ova i nadalje želi djelovati samostalno. Ustvari, proces je za oba tužitelja već izgubljen. Hrvatski sveučilištarac nalazi podršku u opatu sv. Genoveve, na čijem je području dom danskih studenata, zbog kojega ovaj traži pravnu zaštitu protiv vodstva anglo-njemačke nacije, koje je, u nedostatku novca da plati sudske troškove i branitelje, prisiljeno na nagodbu.³⁵

Uporna borba za sveučilišna prava nije iznevjerila Pavla Nikolinog, koji je odlukom pape Eugena IV, protektora Pariškog sveučilišta, 11. ožujka 1432. uključen u sveučilišnu zajednicu sa svim pravima i povlasticama iz 1424. godine.³⁶

Papinim pismom hrvatski sveučilištarac nije oslobođen svih neprilika. Naime, u ožujku 1433. po franjevcu Jacquesu de Touraine pariški teološki fakultet hrvatskom svećeniku predbacuje da je služio misu u vrijeme dok je bio izopćen i od Rima zatražio izuzeće ispod jurisdikcije mjesnog biskupa. Ni Pavao Nikolin ne ostaje dužan, jer već 9. ožujka 1433. svoje protivnike tereti da su ga oplijenili dok je bio u zatvoru.³⁷

POTPUNA REHABILITACIJA HRVATSKOG SVEUČILIŠTARCA

S promjenljivom srećom i obratima spor će potrajati punih jedanaest godina. Do izmirenja dolazi tek 1437. godine, u trenutku kada Pavao Nikolin javno odustaje od sudskog traženja zadovoljštine. Dvije godine kasnije, tj. 1439. godine, nakon što je priznao svoj dio krivnje i zamolio oprost, hrvatski je sveučilištarac ponovno uključen u anglo-njemačku naciju te su mu vraćena sva prava i povlastice.³⁸ Ne treba zanemariti tvrd stav Sveučilišta, koje je u toj prigodi stalo u obranu svojih korporativističkih prava, poduzevši sve da onemogući neposlušnog člana svoje zajednice, koji se morao odreći svojih zahtjeva i sudskog istjerivanja pravde ne bi li dobio zadovoljštinu i povrat sveučilišnih prava i povlastica.

Na potpunu rehabilitaciju hrvatski je sveučilištarac prisiljen čekati do proljeća 1439. U međuvremenu, Englezi su napustili glavni grad Francuske, koji je bio pod njihovom upravom

³³ ACUP, II, 396.

³⁴ ACUP, II, 416; A. TUILIER, 1986, 71-72.

³⁵ ACUP, II, 434; A. TUILIER, 1986, 76.

³⁶ CUP, IV, str. 539; A. TUILIER, 1986, 78.

³⁷ ACUP, II, 465: "Contra magistrum Paulum pro parte nacionis (Anglicanae), qui petiverat novem francos, et

fecerat citari dominum procuratorem et receptorem nacionis ad curiam conservatoris pro tali summa".

³⁸ Usp. A. TUILIER, 1986, 79, 100, bilj. 175; F. ŠANJEK, 1998, 145, bilj. 150.

od 1420. do 1437. godine, što će dovesti do sređivanja cjelokupnih odnosa unutar Pariškog sveučilišta.

Zagrepčanin Pavao Nikolin uključen je u svoju sveučilišnu zajednicu 29. svibnja 1439. godine, a tri dana kasnije, 1. lipnja, pod svodovima velebne pariške katedrale Notre-Dame svečano mu je uručena diploma "baccalarii formati in theologia".³⁹

Zadivljujuća sedamnaestogodišnja borba hrvatskog sveučilištarca za studentska prava na najjeminentnijem sveučilištu europskog srednjovjekovlja dokaz je izuzetne hrabrosti i inteligencije, koja bi u drugim okolnostima bila jamac vrlo uspješne profesorske i znanstvene karijere.

LITERATURA

- ACUP = DENIFLE, H. – CHATELAIN, E., 1897. - *Auctarium Chartularii Universitatis Parisiensis*, vol. II (*Liber procuratorum nationis Anglicanae / Alemanniae in Universitate Parisiensi. Ab anno 1406 usque ad annum 1466*), Paris.
- CUP = DENIFLE, H. – CHATELAIN, E., 1889. - *Chartularium Universitatis Parisiensis*, vol. I, Paris.
- DEANOVIĆ, M., 1945. - Les plus anciens contacts entre la France et Raguse, *Annales de l'Institut français de Zagreb*, 25-26, 91-92.
- GAGRIEL, A. L. – BOYCE, G. C., 1964. - *Liber receptorum nationis Anglicanae (Alemanniae) in Universitate Parisiensi*, Paris.
- GLORIEUX, P., 1965. - *Aux origines de la Sorbonne*, Paris.
- MORNET, E., 1978. - Pauperes scholares, *Le Moyen âge*, 84.
- PERNOUD, R., 1974. - *La vie universitaire parisienne au 13e siècle*, Paris.
- ŠANJEK, F., 1975. - Pariško sveučilište u 13. stoljeću, *Bogoslovska smotra*, 1, Zagreb.
- ŠANJEK, F., 1998. - Hrvati i Pariško sveučilište (13.-15. st.), *Rad HAZU*, 476, Zagreb, 138-144.
- TANAKA, M., 1985. - Hrvatski studenti na Pariškom sveučilištu u 14. i 15. stoljeću, *Croatia christiana periodica*, 15, 36-42.
- TANAKA, M., 1990. - *La nation anglo-allemande de l'Université de Paris à la fin du Moyen âge*, Paris.
- TUILIER, A., 1986. - Un conflit entre un étudiant croate et l'Université de Paris, *Mélanges de la Bibliothèque de la Sorbonne*, 7, Paris, 37-103.
- TUILIER, A., 1994. - *Histoire de l'Université de Paris et de la Sorbonne*, tome I: *Des origines à Richelieu*, Paris.
- TUILIER, A., 1995. - Hrvati i Pariško sveučilište, *Most / The Bridge*, Zagreb, 39-43, 174-178.

³⁹ ACUP, II, 509: "Facta congregacione Universitatis XXXIX die May anno ut supra (1439) in Sancto Maturino super duobus articulis. Primo pro recepcione magistri Pauli de Slavonia (...) et sine petitione magistri Pauli in Universitate dicebatur quod fuit receptus. Et statim fuit facta processio

ad Nostram Dominam, cum qua predictus magister ivit in cappa sua. sicut et alii in theologia baccalarii formati". CUP, IV, str. 608: "Nomina licenciatorum anno CCCCXXXIX. die prima mensis Junii: (...) Magister Paulus Nicholay (de Slavonia)".

PAVAO OF ZAGREB (14TH-15TH CENT.)
A STUDENT, PROFESSOR, AND STAFF MEMBER OF THE UNIVERSITY OF PARIS

SUMMARY

Pavao of Zagreb, in official records *Paulus de Slavonia*, son of Nicholas from Zagreb, a priest of the diocese of Zagreb and a impoverished student of the Sorbonne College, at the faculty of *artium* of the University of Paris, was mentioned for the first time in 1415, but already during 1418 he had successively received his baccalaureate, licenciate, and doctorate *ès-arts*. The Anglo-German nation (or house), to which he belonged as a student from southeastern Europe, granted him a franc and four smaller coins in aid to pay the usual fees required while achieving the noted academic titles.

After successfully finishing his studies at the Faculty of Arts, he enrolled in the study of theology, becoming in September 1421 *baccalaureus sententiarum*, and on the 4th of August, the corporation of the Paris University sent a request to the Emperor Sigismund, the Hungarian-Croatian king, that their member and his subject Pavao son of Nikola be granted a position in the lands of the crown of St. Stephen. Citing the candidate's wish to return to his homeland, the university corporation noted Pavao's intellectual capabilities and moral qualities, and highly recommended him for imperial generosity.

Pavao remained in Paris and on the 6th of April 1424, gave a guarantee to the Anglo-German house for Martin de Bereck, a priest of the Zagreb bishopric, just as he was, a probationary for the baccalaureate *ès-arts*. On the 1st of June 1424, Martin de Bereck was chosen as procurator of the Anglo-German house, and afterwards on the 16th of December of the same year the house suggested Pavao as candidate for rector of the University of Paris. This candidature was opposed by none other than Martin de Bereck, who accused the Croatian university member of disloyalty towards the university corporation. On that occasion Martin de Bereck declared that in the records Pavao was falsely signing himself as Paulus de Hungaria, while he was in fact de Slavonia, since as a citizen of Zagreb he was a subject of the Slavonian part of the Triune Kingdom. The insistence by Martin de Bereck on national differences between Hungarians and Croatian is as far as we know the first historical testimony of a national rivalry between the members of these two nations in the Middle Ages.

With fluctuating luck and reversals, the dispute of the Croatian university member from the Anglo-German house at the University of Paris was to last for over eleven years. Reconciliation occurred in 1437, when the persistent Pavao of Zagreb publicly withdrew from legally seeking satisfaction. In the meantime, the English left the capital city of France, which had been under their administration from 1420 to 1437, which led to a final return of order within the Paris University. On the 29th of May 1439, under the arches of the magnificent Paris Cathedral of Notre-Dame, Pavao was finally handed his degree and title of *licenciate* of theological sciences.

KEY WORDS: *Pavao of Zagreb, University of Paris, Sorbonne, Anglo-German house of Paris University, Slavonia, Croatia*